



Απομυθοποιώντας τον Βενιζέλο και τον Παπαναστασίου

Από τον ΠΑΝΟ ΛΑΖΑΡΑΤΟ

Το νέο έργο του πολυγραφότου φίλου μου Θανάση Διαμαντόπουλου ιστορεί και ερμηνεύει ταυτόχρονα, με τρόπο ομολογουμένως άκρως γοητευτικό, το ιστορικοπολιτικό ατύχημα μιας πολιτευματικής παρένθεσης, που άνοιξε με ατελείωτη νομιμοποιητική βάση και αδύναμα πολιτικοκοινωνικά ερείσματα τον Μάρτιο του 1924 και έκλεισε δραματικά τον Νοέμβριο του 1935. Πρόκειται για την αβασίλευτη Δημοκρατία του Μεσοπολέμου.

Θανάσης Διαμαντόπουλος, Χωρίς στέμμα. Η αβασίλευτη του Μεσοπολέμου. Ανατομία ενός ιστορικοπολιτικού ατυχήματος, Πατάκη, Αθήνα 2023, 413 σελ.

Πολύ ορθώς ο Θανάσης Διαμαντόπουλος χαρακτηρίζει Πρώτη Ελληνική Δημοκρατία την αβασίλευτη Δημοκρατία του Μεσοπολέμου, που επιβλήθηκε τον Μάρτιο του 1924, αναδεικνύοντας εντούτοις πλαστικά τις όχι και τόσο δημοκρατικές θεσμικές πρωτοβουλίες και πρακτικές της.

Ο καθηγητής Διαμαντόπουλος, παρότι emphaticά τονίζει ότι λιγότερο «ιστορεί» και προεχόντως «ερμηνεύει», αφού άλλωστε γραμμικότερες ιστορικές αφηγήσεις της περιόδου ήδη υπάρχουν (Δαφνής, Μαυρογορδάτος), ο μη εξοικειωμένος με τα ιστορικά συμβάντα της εποχής δεν θα περιέλθει σε σύγχυση, ούτε θα απογοητευθεί ως προς την κατανόηση της αλληλουχίας των γεγονότων. Όλα τα αναγκαία «ιστορικά» είναι παρόντα με σαφήνεια και λιτότητα, με ιδιαίτερους μάλιστα φωτισμούς, εστιασείς και οκάσιες, ακόμα και κάποιο άκρως ενδιαφέρον ανεκδοτολογικό υλικό, αποθησαυρισμένο από παλαιότερες έρευνες και συνεντεύξεις του συγγραφέα.

Κεντρικός στόχος, ευλόγως, παραμένει πάντως η ερμηνεία των δονήσεων, των παλινωδιών και της τραγικής καταλήξεως μιας «δημοκρατίας» εξαρχής απονομιμοποιημένης που, ως συνήθως, θέλησε να συγκαλύψει την προδήλως ελλείπουσα νομιμοποίησή της, με υπερχειλιζόμενα, άκρως προβληματική επίφαση νομιμότητας.

Για πρώτη φορά στην ελληνική ιστοριογραφία και στην πολιτική επιστήμη αναλύονται τόσο εναργώς, από μια ιδιαίτερη οπτική γωνία και εν συνδυασμό, οι δύο βασικές, δημοκρατικές ελλειμματικές, θεσμικές πρωτοβουλίες που συγκρότησαν τα σαθρά θεσμικοπολιτικά θεμέλια του νέου πολιτεύματος: Το «επικυρωτικό» της πολιτειακής αλλαγής δημο-



Η πρώτη σελίδα της εφημερίδας *Εμπρός* την επαύριο του δημοψηφίσματος της 13ης Απριλίου 1924, που επικύρωσε της κατάρρευση της Μοναρχίας. «Ναι» συγκέντρωσε το 69,78% των εγκύρων ψήφων και «Όχι» το 30,02%. Δικαίωμα ψήφου είχαν οι ντόπιοι, οι πρόσφυγες, οι μειονότητες και οι στρατιώτες.

ψηφισμα και το «κατοχυρωτικό» θηριώδες νομοθέτημα που, το πρώτον στην πολιτική ιστορία του τόπου, θέσπισαν διωγμό πολιτικών δικαιωμάτων και ευφράταστα, άκρως διευρυμένα ως προς την αντικειμενική τους υπόσταση, εγκλήματα γνώμης.

Ως προς το δημοψήφισμα για την εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας το 1924, ο Διαμαντόπουλος συγκροτεί το πρώτον ένα συμπαγές corpus στοιχείων αποδεικτικών της νοθεύσεως της λαϊκής επιθυμίας, τα οποία αποσπασματικά έχουν εντοπίσει και άλλοι ερευνητές, οδηγούμενοι εντούτοις σε ηπιότερες αξιολογήσεις.

Ως προς το «κατοχυρωτικό» τερατούργημα, η συγγραφική προσφορά του Διαμαντόπουλου είναι πρωτογενής και πρωτοποριακή. Προξενεί πράγματι έκπληξη η ακραία ερευνητική υποβάθμιση του νομοθετήματος από την ελληνική ιστοριογραφία, όταν αντιστοίχως στο «ιδιώνυμο»

αφαιρώνεται –δικαίως– τόσο μελέτη και τόσο μελάνι. Η «ασύμμετρη» επιστημονική θεώρηση «κατοχυρωτικού» και «ιδιώνυμου» είναι ίσως πολιτικοκοινωνικά ευεξήγητη αλλά επιστημονικά αδικαιολόγητη.

ΜΥΘΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟΙ

Απολαυστικά και αποκαλυπτικά διαβάζεται το νέο βιβλίο του Διαμαντόπουλου και ως πόνημα «απομυθοποιητικό» του «δεύτερου» Ελευθέρου Βενιζέλου (της μετά το 1924 περιόδου) και του Αλέξανδρου Παπαναστασίου.

Ως προς τον κρητικό ηγέτη, ο συγγραφέας υποθετεί, άλλοτε έμμεσα και άλλοτε άμεσα, εξαιρετικά κρητική στάση, με σαφή αντιδιαστολή ανάμεσα στον Βενιζέλο της αβασίλευτης δημοκρατίας και τον Βενιζέλο της ανόρθωσης (1910-1920), στον οποίο αφιέρωσε, με

θετικότερη προσέγγιση, παλαιότερα μελέτημά του.

Όσο για τον Παπαναστασίου, δεν διατάζει να του ποτώσει καιροσκοπικές επιδιώξεις και συνταγματικές ιδιοτελείς αμετροεπίες, όπως ιδίως τη συνταγματική κατοχύρωση ως πάγιου συστήματος της ολοσχερούς αναλογικής καθώς και το «εναύσιο» της πρωθυπουργικής θητείας. Η σχετική ανάλυση του «διορθωτικού» Συντάγματος του 1927 σε αντιπαραβολή με αυτό του 1925/1926 προσφέρει στον αναγνώστη, μεταξύ άλλων, λίαν ενδιαφέροντες νομικές επισημάνσεις, κρίσιμες για τη γενετική ερμηνεία και την causa finalis σημαντικών διατάξεων και θεσμών της συνταγματικής μας ιστορίας με έντονα αποτυπώματα στην σημερινή συγκυρία.

Στον αντίποδα αυτής της απομυθοποίησης το έργο αφιερώνεται στον μάλλον παραγνωρισμένο Γ.Κ. (συνειδητά διατηρώ το «μυστήριο» της αφιέρωσης), πολιτική προσωπικότητα που όντως έχει αδικηθεί από την ιστορική μνήμη, παρά την αδιαμφισβήτητη προσφορά του, διά πράξεων και παραλείψεων, σε κρίσιμες στιγμές, που το έργο επιμελώς φωτίζει.

Εν κατακλείδι... που θα έλεγε και ο αγαπημένος φίλος.

Με το έργο αυτό θεωρώ πως ο Διαμαντόπουλος κατέβαλε άκρως σημαντικό τμήμα της οφειλής του προς τη χώρα σε πολλές «μονάδες εθνικής αυτογνωσίας», δίχως όμως –όπως ελπίζω– να ολοκληρώσει την «υποχρέωση προσφοράς» του προς την ελληνική κοινωνία, παρά τα όσα σεμνά και συνετά διατείνεται. Γνωρίζοντας πια αρκετά καλά τον άνδρα και την εσωτερική του συγκρότηση και φλόγα, δικαικούνου την πρόβλεψη πως η επιστήμη και η πατριδα έχουν αρκετά ακόμη να ωφεληθούν από το ακατάβλητο σθένος και τη γεμάτη τάλαντο και γνώση γραφίδα του. ■

Βιβλιοθήκη της Βουλής